

Dr. Kármán Aladár beterjeszti a vármegye tisztí főorvosa dr. Meskó Miklós jelentését az 1904. évi közegészségi állapotról.

A jelentés így hangzik:

Vármegyei tisztí főorvos jelentése Gömörvármegye 1904. évi közegészségügyi viszonyairól.

A közegészségi viszonyok kedvező vagy kedvezőtlen voltának elbírálásánál elsősorban a születések és halálozások száma, valamint az ezek közötti különbözetet feltüntető természetes szaporodás alakulása szolgálván támpontul, az ez irányban rendelkezésemre állott adatok alapján tisztelettel jelenthetem, hogy vármegyénk közegészségügyi állapotában, a kedvezőtlenül alakult közgazdasági viszonyok mellett is, 1904-ben örvendetes javulás volt észlelhető. S ha daczára ennek egészségügyi tekintetben az országos átlagon alul maradt vármegyék sorából kiemelkedni nem tudott, egyrészt a lefolyt évben is nagy számmal előfordult gümőkóros megbetegedéseknek és két járásunkban uralgott súlyosabb jellegű vörheny-járványnak, másrészt pedig a közegészségügy terén most is fennálló azon hiányoknak tudandó be, a melyekre már mult évi jelentésemben is rámutattam.

A születések tekintetében évek óta észlelt fogyó irányzatot a lefolyt évben tetemes növekedés váltotta fel. 1904-ben ugyanis vármegyénkben 6603 élő gyermek született, a mi az előző 1903-ik évben előfordult 6258 élve születéssel szemben, 345, vagyis az ezer lélekre eső arányszámban 1·9 emelkedést j lent.

Területenként tüntetve fel az élveszületéseket, azt tapasztaljuk, hogy a vármegye mult évi 36‰₀₀ átlág arányszámát meghaladta:

a garamvölgyi járás	45. ₀
a rozsnyói járás	37. ₀
a rimaszombati járás	36. ₉
és Nagyrócze r. t. város	37. ₆
pro mille élveszületéssel, ellenben	
a nagyróczei járás	35. ₇
a rimaszécsi járás	35. ₆
a tornaljai járás	34. ₂

továbbá Rozsnyó r. t. város . . .	33 ₉
Jolsva r. t. város	31 ₁
Rimaszombat r. t. város	28 ₄
és Dobsina r. t. város	27 ₈

pro mille elveszületéssel az átlagon alul maradtak Ez adatokat az 1903. évekkel összehasonlítva, azt találjuk, hogy a rimaszombati járás, Rimszombat és Dobsina r. t. városokban mutatkozott csekély apadással szemben a többi járás és r. t. városban a születések száma 5, sőt 10‰-al növekedett.

Halva születés a lefolyt évben 143 fordult elő.

Kedvezően befolyásolta közegészségi viszonyainkat azon körülmény is, hogy a születéseknél előfordult szaporodással szemben, a halálesetek száma 300-al csökkent, s ennél fogva a halálozás az ezer lakosra számított arányszámban az előző évhez képest 1.6 apadást tüntet fel.

A halálozási arány, mely ezuttal is legnagyobb a garamvölgyi járásban és legkisebb Jolsva r. t. városban volt, a vármegye egyes részeiben a következőleg alakult:

a garamvölgyi járásban	32 ₆
a rozsnyói járásban	29 ₈
a nagyrőcei járásban	29 ₅
a rimaszécsi járásban	27 ₅
a rimaszombati járásban	27 ₂
a tornaljai járásban	23 ₆
továbbá a Nagyrőcze r. t. városban	32 ₁
Rimaszombat r. t. városban	27 ₀
Rozsnyó r. t. városban	26 ₃
Dobsina r. t. városban	24 ₆
Jolsva r. t. városban	23 ₀

és ennél fogva Gömörvármegyében a kórházakban elhalt idegen illetőségűek leszámításával 27₅ pro mille, vagyis 5056 volt a halálesetek száma.

Hogy a halálozási viszonyok ez általában kedvező alakulása mellett, a nagyrőcei és különösen a rozsnyói járásban, az 1903. évhez képest, szembeszökő rosszabbodás mutatkozott, egyedül e két járás területén uralgott súlyos jellegű vörheny-járványnak tulajdonítható, mely az előbbiben a halálokok 6, és utóbbiban azok 11‰-át képezte.

A halált előidéző kórokra vonatkozólag, sajnos, be kell értnünk azon többé-kevésbé hiányos és megbízhatlan adatokkal,

melyeket a halálesetek tulnyomó nagy részénél, a nem orvos halottkének szolgáltatnak. Ezek szerint a múlt évben fertőző betegségekben 1479 és egyéb kórokban 3577 egyén halt el.

A halálokok sorában a közegészségügy szempontjából legfontosabb ragályzó betegségek tehát 29 $\frac{1}{2}$ %-al szerepeltek, s ezek legnagyobb hányadát ezuttal is a gümőkór képezte, mely a lefolyt évben 860 emberéletet oltott ki.

A vármegye egyes részeiben okozott pusztítását, mely legnagyobb volt a rimaszécsi járásban és legkisebb Rozsnyó r. t. városban, következő adatok tüntetik fel:

A rimaszécsi járásban	198	vagyis az elhaltak	20 $\frac{1}{4}$
a nagyrőcei járásban	105	" "	19 $\frac{1}{6}$
a rimaszombati járásban	158	" "	17 $\frac{1}{6}$
a tornaljai járásban	136	" "	17 $\frac{1}{10}$
a rozsnyói járásban	129	" "	14 $\frac{1}{7}$
a garamvölgyi járásban	62	" "	13 $\frac{1}{11}$
Nagyrőcze r. t. városban	10	" "	17 $\frac{1}{2}$
Rimaszombat r. t. városban	25	" "	16 $\frac{1}{10}$
Dobsina r. t. városban	20	" "	15 $\frac{1}{8}$
Jolsva r. t. városban	6	" "	10 $\frac{1}{10}$
Rozsnyó r. t. városban	11	" "	8 $\frac{1}{10}$

és így a vármegye területén átlag az elhaltak 17 $\frac{1}{10}$ %-a esett a tüdővész áldozatául.

Kedvezőtlen viszonyok mutatkoztak a lefolyt évben a heveny fertőző betegségek következtében történt halálozásoknál, a mennyiben az anyakönyvi adatok szerint:

vörhenyben	297,
kanyaróban	41,
hökhurutban	99,
diphtheritisben	49,
hasi hagymázban	74
és egyéb fertőző betegségekben	59,

tehát Gömörmegyében összesen 619 egyén halt el, a mi az ezen betegségek következtében 1903-ban előfordult halálesetek számához képest 224, vagyis 34% apadást jelent. — Még nagyobb lenne ez apadás, ha a ragályzó kórokban szenvedő betegek, mindannyian orvosi segélyben részesülnének, de e tekintetben sajnós, évről-évre oly jelenséggel találkozunk, mely a fertőző betegségek elleni védekezést csaknem teljesen illuzóriussá teszi.

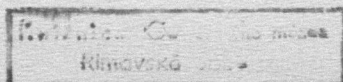
Az orvosok részéről beérkezett jelentések szerint ugyanis a múlt év folyamán:

82 községben	863 vörheny megbetegedés	194 halálessettel.
23 "	181 kanyaró "	5 "
13 "	145 hökhurut "	6 "
37 községben	59 diphteritisz megbetegedés	18 halálessettel.
38 "	99 hasi hagymáz "	8 "

és 9 községben 75 egyéb fertőző megbetegedés 3 halálessettel fordult elő s ennél fogva halállal végződött 103 vörheny, 36 kanyaró, 93 hökhurut, 31 diphteritisz, 66 typhus és 56 más ragályozó kóreset orvos tudomására nem jutott, tehát az anyakönyvi adatok szerint heveny-fertőző betegségekben elhaltak több mint 60%-a gyógykezelés alatt egyáltalán nem állott.

A hol a köznépnek a fertőző betegséggel és saját gyermekei egészségével szemben tanusított ily nagyfokú közönye nyilvánul, a ragályok elleni sikeres küzdelem — nézetem szerint — csak oly intézkedések életbeléptetésétől várható, a melyek a fertőző esetek eltitkolásának szigorú büntetése mellett, a járványok elleni védekezéssel járó anyagi terheket leveszik a községek, illetve egyesek vállairól és az egészségügyi szolgálat megfelelő rendezése által lehetővé teszik azt, hogy a fertőző betegségekben szenvedő egyének idejekorán díjtalan de rendszeres orvosi kezelésben részesüljenek és egyúttal ingyen gyógyszerekkel láttassanak el. Ily intézkedések mellett a köznép is csakhamar belátná azt, hogy a fertőzött kórokkal szemben alkalmazott szigorú óvrendszabályok legéletbevágóbb érdekei megvédését célozzák és meggyőződésem, hogy akkor maga is kezére járna az intézkedő és végrehajtó hatóságoknak a járványok elleni küzdelemben, a melyek a múlt évben is vármegyénk 47 községét lepték el és a halálozások 12·2%-át képezték. Súlyos vörheny járványok voltak:

a harkácsi	16 megbetegedés	62·5% halálozással.
a feketelehotai	22 megbetegedés	40·9% halálozással.
a feketepataki	41 megbetegedés	39·0% halálozással.
a gacsalki	18 megbetegedés	38·8% halálozással.
a mikolcsányi	16 megbetegedés	37·5% halálozással.
a nadabulai	15 megbetegedés	33·3% halálozással.
a berzétei	19 megbetegedés	31·6% halálozással.
a jólszsi	26 megbetegedés	27·0% halálozással.
a lucskai	19 megbetegedés	26·8% halálozással.

Szintén nagyobb, de enyhébb lefolyású vörhenyjárvány volt még Rozsnyón, K.-H.-Hosszuréten, Dernőn és Csucsomban, továbbá a nagyrőczei járás Mnizsány és Perlász községeiben. Ugyancsak enyhén folyt le a dernői diphteritisz járvány 12 megbetegedés és 3 halálosettel.

Az egészséges életműködés fokmérőjéül a születések és halálozások közötti különbözetet feltüntető természetes szaporodás szolgálván, talán nem lesz érdektelen, ha az erre vonatkozó adatokat is nemcsak a vármegye egész területére nézve, hanem járás, illetve r. t. városokként külön is feltüntetem.

A természetes szaporodás alakulása általában oly kedvező volt, hogy az ezer lélekre eső arányszám vármegyénkben 1904-ben, az előző évi 49 átlagról 86-ra szökött fel és apadást csakis a járványlepte rozsnyói járásban mutatott.

A garamvölgyi járásban	12·4,
a tornaljai járásban	10·6,
a rimaszombati járásban	9·7,
a rimaszécsi járásban	8·1.
a rozsnyói járásban	78,
a nagyrőczei járásban	6·2,
Jolsva r. t. városban	81,
Rozsnyó r. t. városban	76,
Nagyrőcze r. t. városban	5·5,
Dobsina r. t. városban	3·2, és

Rimaszombat r. t. városban 1·4 pro mille, vagyis Gömörmegyében összesen 1547 lélek volt a természetes szaporodás. — De a 71·4%-nyi növekedés sem volt képes ellensúlyozni azt a nagymérvű apadást, melyet az egyre tartó tömeges kivándorlás a vármegye lakosságának számában a múlt évben okozott.

Az egészségügyi szolgálatot vármegyénkben a múlt évben is 43 orvos és 3 sebész látta el, kik közül 41 orvos és 2 sebész összesen 91 orvosi állást töltött be 117200 korona összjavalmazással. — Az állandó alkalmazásban volt orvosokon kívül 2 orvostudor és 1 sebész mint gyakorló orvos, azonfelül egy budapesti orvos a fürdő-idény alatt Csizben fürdőorvosként működött.

A hivatalos orvosi állások közül a nagyrőczei és rimaszécsi járásorvosi, valamint a nagyrőczei körorvosi állás helyetessel volt betöltve.

Az orvosok számát az össznépeességhez viszonyítva, 3982 lélekre jutott volna egy orvos, de az elosztás olyannyira aránytalan, hogy míg a rendezett tanácsu városokban átlag 1024 és a dobsinai egészségügyi körben 3416, a nyustyai egészségügyi körben 11035 lakosra esik egy orvos.

Ugyanily aránytalanság mutatkozik a körorvosok működési területét és javadalmazását illetőleg. Míg ugyanis a dobsinai körorvos 1400 korona javadalmazás és egy koronás látogatási díj mellett 5 közel fekvő község egészségügyi teendőit látja el, a rimaszombati körorvos 1000 korona fizetéséből havonta legalább egyszer 23 községet beutazni és 80 fillér beteglátogatási díjért a székhelyétől 23 kilométernyire fekvő Válykó községbe kimenni köteles. — Ezen az egészségügyi szolgálatot nagyon is hátrányosan befolyásoló körülmény megszüntetése czéljából, nemcsak méltányosnak, de egyuttal égető szükségnek tartom, hogy különösen akkor, midőn már a körjegyzők és a szomszédos Borsod és Nógrádmegyékben a körorvosok fizetése is rendezve lett, utóbbiak javadalmazása nálunk is egyöntetűvé tétessék, lakbéren kívül, a kör nagyságához mérten utiátalány-nal láttassanak el és látogatási díjai is szabályoztassanak.

A bábaügy terén már az előző évben is tapasztalt javulás az 1904. évben is fennállott, a mennyiben Várgede és Szirk községek okleveles, 17 más községünk pedig a rimaszombati bábatanfolyam főorvosi képesítést nyert II-odrendű bábával láttatott el, s ennél fogva ez utóbbiak száma már 70-re szaporodott.

A 6 reál, 13 személyjogu és 1 fiókgyógyszertárban 20 gyógyszertárt önállóan kezelő okleveles gyógyszerész 8, és 11 nem okleveles segéd, valamint 5 gyakornok működött. A 2 házi és 2 kézi gyógyszertárt orvosok kezelték. Harkácsra uj nyilvános gyógyszertár engedélyeztetett.

Legrosszabbak voltak a viszonyok ezuttal is a halottkémelés terén, melynek elmaradottságát bizonyítja azon körülmény, hogy 5 r. t. városon kívül csak 8 községben teljesítette orvos a halottvizsgálatot, a többi 267 községben pedig, még olyanokban is mint Putnok, Tornalja, Kokova, Felsőbalog és Helpa, hol orvos lakik, képesített vagy épen képesítés nélküli halottkém működött.

A vármegye területén levő két nyilvános jellegű kórház közül a rimaszombati vm. közkórházban 1903-ról maradt 115

és 1904-ben felvett 1446, összesen 1561, vagyis 141-el több beteg ápoltatott mint 1903-ban 43287 ápolási napon; ebből gyógyult 996, javult 249, gyógyulatlannul elbocsáttatott 81, meghalt 100, ápolás alatt maradt 135.

A rozsnýói dr. Kósa-Schopper-féle alapítványi kórházban ápoltatott: 1903. évről maradt 71 és 1904-ben felvett 765, összesen 836 beteg vagyis 134-el több mint 1903-ban 24282 ápolási napon; ebből gyógyult 519, javult 130, gyógyulatlannal elbocsáttatott 52, meghalt 76, maradt ápolás alatt 59 beteg.

A Blum-féle pelsücsi „hülyék és elmegyengék“ intézetében összesen 60 egyén nyert ápolást.

A vármegye gyógyfürdőinek vendégforgalma az előző évihez képest apadást mutatott, amennyiben Csizben csak 1263, Várgedén 174 volt az állandó vendégek száma, a rozsnýói, lévárti és nagyroczei fürdőben, valamint dobsinai jégbarlangnál a 100-at most sem érte el.

A védhimlő oltást a vármegye 28 oltó kerületében 27 oltóorvos végezte. A múlt évben összeirt 12569 oltásra kötelezettből sikerrel először oltatott 5376, újraoltatott 6497, összesen 11873, sikertelen maradt az oltás 40 esetben. Nem oltatott betegség miatt 288, meg nem jelenés miatt 233, időközben elköltözött és elhalt 135.

A veszett ebmarások a lefolyt évben nagy mérvet öltöttek, amennyiben 17 községben 32 esetben fordultak elő, 1 halálzással.

A trachoma elleni védokezés céljából az ellenőrző szemvizsgálatok az iskolában május és október hónapban, egyebütt pedig a szükséghez képest az év folyamán többször is megejtettek és ez alkalommal Polonkán 3, Alsóbalogon, Hrusson, Rimaszécsen, Pongyelokon, Rimabányán, Cserencsényben, F.-Pokorágyon, Osgyánban, Babaluskán, Kraszkón, Páskaházán, Bején, Imolán és Zádorfalán 1—1 trachomás egyén találtatott, Rimaszombatban 3 trachomás állott kezelés alatt.

Zsufoltság a vármegye 16 községi iskolájában találtatott. Vörheny miatt 18, kanyaró miatt 3 iskola volt rövidebb-hosszabb ideig zárva.

A gyermekekre való felügyelet a rimaszombati állami gyermekmenhely által 28 községben elhelyezett, átlag 251 jelenlévő felett gyakoroltatott.

Egészségrendőri vizsgálatokból folyólag, élelmiszerek 69 és italok 18 esetben foglaltattak le, illetve koboztattak el.

A vármegye 24 gyógyszerárát a t. főorvos személyesen megvizsgálta és rendben találta.

Az országos betegápolási-alap terhére rendelt gyógyszerekről szóló 3485 vény összesen 3418 korona 59 fillér árban, kiutalványozás végett szabályszerű felülvizsgálás után a m. kir. belügyminiszterhez felterjesztetett.

A gyárak egészségügyi vizsgálatáról felvett jegyzőkönyveket a t. orvosok idejében beterjesztették.

Bonczolás 21 községben 23 végeztetett.

Bárczás nő a vármegyében állandóan átlag 14 tartózkodott, kik közül a mindenhol hetenkint egyszer megejtett orvosi vizsgálat alkalmával 3 bujakór miatt kórházba utasított.

A közgyűlés az előadónak egyhangulag őszinte köszönetet mondott a tartalmas és tanulságos felolvasásokért, melyeket egész terjedelmükben az évkönyvbe venni határoztak.

Végül dr. Lusztig Sándor balogi körorvos panaszosan előadja, hogy Balogon lakást nem kap, s telekhez sem juthat, melyen magának alkalmas házat építhetne. Tanácsot kér, hogy mit tegyen, miként segítsen helyzetén?

A közgyűlés nem érzi ugyan hivatva magát arra, hogy ilyen esetben tanácsot adjon, azonban egyhangulag osztják az elnök azon véleményét, hogy a mennyiben a község alkalmas lakásról nem gondoskodik, tegye át az orvos lakását Rimaszombatba, s innen járjon ki a körbe. Miután a községnek és környékének orvosra szüksége van, ha ezt a radikális megoldást látni fogják, sietni fognak lakást adni.